

KRONIKA

WSPOMNIENIE O PROFESORZE
TADEUSZU SKAWINIE

Dnia 23 listopada 1976 roku zmarł w wieku 54 lat profesor zwyczajny dr inż. Tadeusz Skawina człowiek wielkiego formatu, utalentowany, niezwykle aktywny naukowo, pełen osobistego uroku.

Tadeusz Skawina urodził się 31 marca 1922 roku w Borkach koło Dąbrowy Tarnowskiej. Szkołę średnią ukończył we Lwowie w roku 1939.

W latach okupacji (1939—1945) pracował w rolnictwie rozpoczynając równocześnie w tajnym nauczaniu studia wyższe na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Studia te kontynuował następnie po wyzwoleniu uzyskując w roku 1947 dyplom inżyniera rolnictwa i magistra nauk agrotechnicznych.

W latach 1946—1947 był asystentem na Wydziale Chemii Technicznej Politechniki we Wrocławiu.

Od października 1947 do chwili zgonu związany był nieprzerwanie z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, początkowo jako asystent

i adiunkt, a od 1951 r. pełnił tam funkcje kierownicze. W roku 1950 Tadeusz Skawina uzyskał stopień naukowy doktora a w roku 1955 tytuł docenta. W roku 1951 powierzono Mu kierownictwo Katedry Gruntoznawstwa, a w roku 1968 funkcję dyrektora Instytutu Ochrony Powierzchni Górniczej przemianowanego w 1972 roku na: Instytut Kształtowania i Ochrony Środowiska. Tadeusz Skawina był organizatorem (kierowanych przez Niego placówek na Akademii Górniczo-Hutniczej, a szczególną uwagę przywiązywał do dobrego zorganizowania laboratoriów i terenowych stacji badawczo-wdrożeniowych.

Tytuł profesora nadzwyczajnego nadała Mu Rada Państwa w roku 1962, zaś profesora zwyczajnego w 1970. Przez dwie kadencje (1954—1956 i 1964—1966) był dziekanem Wydziału Geodezji Górniczej AGH.

Tadeusz Skawina był uczniem i bliskim współpracownikiem profesora Walerego Goetla, z którego inicjatywy zajął się począwszy od 1953 roku problematyką kształtowania i ochrony środowiska w rejonach górniczych, a szczególnie zagadnieniami rekultywacji terenów przekształconych przez przemysł. Rozwijał i pogłębiał zasadę sformułowaną przez swego Mistrza „co technika zniszczyła może i powinna naprawić”. Mając przygotowanie rolnicze, głęboką wiedzę gleboznawczą i gruntoznawczą poszerzoną o znajomość zagadnień technicznych, doskonale rozumiał środowisko przyrodnicze. Dlatego prowadzone przez Profesora T. Skawinę prace badawcze i wdrożeniowe dawały szybkie efekty i cieszyły się dużym zainteresowaniem i wysoką oceną zarówno w kraju jak też w naukowych środowiskach zagranicznych.

Celem, do którego zmierzał Profesor Tadeusz Skawina było opracowanie podstaw naukowych biologicznej i technicznej rekultywacji terenów przekształconych. Wyniki Jego żmudnych badań prowadzonych wspólnie z gronem specjalistów, naukowców i praktyków z wielu dyscyplin w dużym stopniu wdrożono do praktyki. Do ważniejszych osiągnięć w tym zakresie należą: Wyjaśnienie przebiegu procesów glebotwórczych na zwałowiskach kopalnianych oraz sformułowanie zasad kierowania tymi procesami w toku prac rekultywacyjnych. Opracowanie klasyfikacji terenów pogórniczych: systematyki rekultywacji oraz zagospodarowania tych terenów dostosowanych do warunków geologiczno-górniczych kopalń odkrywkowych. Opracowanie metod i sposobów rekultywacji biologicznej zwałowisk i wyrobisk odkrywkowych. Rozpoznanie źródeł i mechanizmu toksyczności terenów pogórniczych oraz opracowanie szczegółowych metod ich neutralizacji dla potrzeb rekultywacji. Wreszcie opracowanie zasad i metod prognozowania i szacowania szkód w glebach, powodowanych podziemną eksploatacją górnictwem.

Z racji doniosłych osiągnięć badawczych i dużego doświadczenia Profesor T. Skawina był wybitnym specjalistą w swej dziedzinie. Konsulto-

wał On lub opiniował projekty wszystkich większych, realizowanych w Polsce prac z zakresu rekultywacji terenów pogórnicznych i budowy stref ochronnych dla szczególnie uciążliwych zakładów przemysłowych.

Profesor Tadeusz Skawina zainicjował międzynarodową współpracę naukową i techniczną nad problematyką rekultywacji terenów przekształcanych przez przemysł, a zwłaszcza kopalnictwo. Następnie skutecznie realizował tę współpracę polegającą przede wszystkim na wymianie doświadczeń z tego zakresu będąc organizatorem bądź współorganizatorem międzynarodowych zjazdów, konferencji i sympozjów poświęconych problematyce rekultywacji, na których wygłaszał osobiście lub był współautorem przedstawionych tam kilkudziesięciu referatów (Kraków — 1958 i 1972, Bad Nidiggen w RFN 1958, Lipsk — 1962, 1967, 1968, Praga — 1964 i 1967, Katowice — 1965, Sofia — 1973, Moskwa — 1975 i 1976).

Od 1972 roku przewodniczył międzynarodowej grupie specjalistów powołanej dla ujednoczenia dotychczasowych i opracowania nowych metod badań laboratoryjnych i polowych dla potrzeb biologicznej rekultywacji środowiska. Był współautorem referatów poświęconych ochronie środowiska w górnictwie przedstawionych na dwu kolejnych międzynarodowych kongresach górniczych w 1972 r. w Bukareszcie i w 1974 r. w Limie (Peru). W 1975 r. referował wyniki badań nad rekultywacją zwałowisk górniczych zbudowanych z utworów toksycznych na amerykańsko-polskim sympozjum zorganizowanym przez Environmental Protection Agency USA w Denver (Colorado).

Dorobek naukowy Profesora Tadeusza Skawiny zawarty jest w 130 pracach opublikowanych, 2 patentach, około 40 pracach niepublikowanych i kilkudziesięciu wdrożonych do praktyki projektach lub wytycznych. Kilkanaście Jego prac zostało opublikowanych za granicą.

Zawsze pogodny, towarzyski, tryskający humorem, wytwarzał Profesor Tadeusz Skawina wokół siebie przyjazną atmosferę pełną optymizmu. W kierowanym przez Niego Instytucie panował zawsze porządek, doskonała organizacja pracy, koleżeńskie stosunki, wzajemne zrozumienie i życzliwość przy zachowaniu pełnej dyscypliny. Dawał przykład swą pracowitością, był bardzo wymagający od siebie ale również wymagał od swych współpracowników. Miał wielu uczniów, był promotorem 6 rozpraw doktorskich oraz kierował licznymi pracami magisterskimi.

W Instytucie Profesora T. Skawiny często odbywali staże naukowe pracownicy z różnych placówek naukowych i przemysłowych. Znało Go bowiem jako świetnego dydaktyka i wychowawcę. Był mistrzem słowa, jasno, prosto, a przy tym pięknie formułującym swoje myśli. Stąd Jego wykłady akademickie jak również odczyty na posiedzeniach naukowych cieszyły się zawsze dużą frekwencją i zainteresowaniem.

Niezależnie od prowadzonych zajęć dydaktycznych w Akademii Gór-

niczo-Hutniczej wykładał gleboznawstwo na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej w latach 1956—58 oraz na Wydziale Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie w latach 1952—1974, a także w ostatnich latach prowadził wykłady z zakresu Ochrony Przyrody na Studium Podyplomowym Wydziału Leśnego Akademii Rolniczej w Krakowie i Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej oraz na seminarium dla absolwentów Politechniki Śląskiej w Gliwicach.

Profesor T. Skawina znany był jako surowy, a przy tym obiektywny oraz życzliwy opiniodawca, którego recenzje i oceny cechowała głęboka etyka i kultura.

Jeśli przyjmował na siebie jakieś obowiązki to traktował je poważnie nie szczędząc sił ani czasu. Dawało się to odczuć również w pracy społecznej, od której się nie uchylał.

Profesor T. Skawina był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego od 1947 roku. Jego wkład pracy w Komisji Klasyfikacji i Kartografii Gleb utrwalaony został w postaci współautorstwa opublikowanych map glebowych Polski w skali 1 : 500 000, 1 : 300 000 i 1 : 1000 000 a także w wydanej w 1974 systematyce gleb Polski. Pełnił odpowiedzialne funkcje w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego a także był Przewodniczącym Oddziału Krakowskiego PTG w latach 1955—1958 i członkiem Zarządu Oddziału od 1958 r. do chwili zgonu.

Od początku istnienia Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej Polskiej Akademii Nauk Profesor T. Skawina był jego członkiem, a w latach 1972—1974 viceprzewodniczącym Komitetu. Przez wiele lat powierzana Mu była ocena prac badawczych koordynowanych przez Komitet, której dokonywał w sposób niezwykle wnikliwy z właściwym sobie obiektywizmem. Od roku 1975 zagadnienia rekultywacji objęte zostały zakresem działalności Komitetu Melioracji PAN a Profesor T. Skawina został powołany na viceprzewodniczącego tegoż Komitetu. Był członkiem Prezydium Komitetu Naukowego „Człowiek i Środowisko” Polskiej Akademii Nauk.

Na szczególne podkreślenie zasługuje rola Profesora dr T. Skawiny jako przewodniczącego Rady Naukowej Zakładu Agrofizyki Polskiej Akademii Nauk (trzy kolejne kadencje), który przez rzeczowe, życzliwe, pełne osobistego zaangażowania podejście do spraw nowoorganizującej się placówki naukowo-badawczej PAN w Lublinie przyczynił się wydatnie do jej stabilizacji, właściwego wyprofilowania i umocnienia.

Poza wymienionymi wyżej funkcjami Profesor dr T. Skawina brał udział w pracach wielu zespołów jak np.: przewodniczył Radzie Programowej Seminarium Kształtowania i Ochrony Środowiska im. Walerego Goetla przy AGH, przewodniczył Zespołowi Ochrony Środowiska Rady Naukowej „Kraków 2000”; Przewodniczył Zespołowi Ochrony Gleb i Zie-

leni Komisji d/s Ochrony Środowiska Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego, pełnił funkcję viceprzewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach oraz członkiem Komitetów redakcyjnych kilku czasopism naukowych a między innymi Polish Journal of Soil Science i Roczniki Gleboznawcze.

Szeroka działalność naukowa i dydaktyczna Profesora Tadeusza Skawiny poparta efektami w postaci wdrożonych metod, których był twórcą lub współtwórcą, była wysoko oceniana co znajdowało wyraz w licznych nagrodach. Był więc Profesor T. Skawina 9-krotnie laureatem nagród I i II stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego a następnie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, laureatem nagród: Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki, Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Ministra Rolnictwa, Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego oraz laureatem Nagrody Specjalnej w Roku Nauki Polskiej przyznanej przez Prezesa Polskiej Akademii Nauk i Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz przyznanej pośmiertnie nagrody Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych PAN.

Kilka miesięcy przed śmiercią międzynarodowe Jury przyznało Profesorowi Tadeuszowi Skawinie Nagrodę Europy za działalność w dziedzinie kształtowania krajobrazu. Uroczyste wręczenie nagrody połączone z sesją naukową odbyło się 23 kwietnia 1976 roku w zamku Mainau w Szwajcarii, gdzie laureat wygłosił referat na temat „Stan i perspektywy rozwoju rekultywacji terenów przemysłowych w Polsce”.

Za całokształt działalności Rada Państwa przyznała Profesorowi dr Tadeuszowi Skawinie Krzyż Oficerski i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Polski Ludowej i Medal 30-lecia PRL a Minister Obrony Narodowej odznaczył Go Srebrnym Medalem „Za zasługi dla obronności kraju”. Przyznano Mu Medal 100-lecia Akademii (Akademia Umiejętności, Polska Akademia Nauk 1874—1974).

Jego działalność naukowo-wdrożeniowa i społeczna również znajdowała wysoką ocenę. Przyznano Mu Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, Złotą Odznakę „Za zasługi w dziedzinie geodezji i kartografii”, Złotą Odznakę „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa”, Odznaki Honorowe: „Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej”, „Za zasługi dla Kielecczyzny”, Zasłużony dla województwa rzeszowskiego”. W roku 1976 Gazeta Południowa przyznała Profesorowi T. Skawinie honorowe wyróżnienie w postaci Medalu „Za mądrość i dobrą robotę”.

Do ostatnich dni tkwił Profesor Tadeusz Skawina w wirze spraw naukowych i organizacyjnych. Z końcem października 1976 żywo dyskutował w Lublinie i w Bogdanie na naradzie poświęconej Lubelskiemu Zagłębiu

Węglowemu, 9 listopada na konferencji w Bełchatowie powierzono Mu koordynację badań nad wpływem projektowanej kopalni węgla brunatnego na zmiany stosunków wodnych tego rejonu. Na 5 dni przed śmiercią uczestniczył w Konferencji w Zagłębiu Siarkowym w Tarnobrzegu, a następnego dnia w sesji Rady Naukowej Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Po czym przygotowywał referat na posiedzenie plenarne Komitetu Melioracji Polskiej Akademii Nauk na 25 listopada 1976 r., tymczasem 23 listopada zgasł w rozkwicie sił twórczych, pełen pomysłów i pięknych planów zmierzających do znacznego rozszerzenia tematyki badawczej wiążącej się z rekultywacją gleb.

Dlatego tak trudno pogodzić się z faktem, że nie ma wśród żyjących człowieka o tak niespożytej energii, wysoko cenionego uczonego, a równocześnie wspnianego kolegi i przyjaciela.

Saturnin Zawadzki